

Sygn.akt III AUa 788/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 marca 2018 r. w B.

sprawy z odwołania J. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 października 2017 r. sygn. akt IV U 797/17

oddala apelację.

SSA Alicja Sołowińska SSA Teresa Suchcicka SSA Bożena Szponar – Jarocka

Sygn. akt III AUa 788/17

UZASADNIENIE

Decyzją z 7 kwietnia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił J. M. prawa do emerytury pomostowej o jakiej stanowią przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2017 r., poz. 664).

Odwołanie od tej decyzji wniósł J. M., wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia wraz z odsetkami ustawowymi z powodu opóźnienia w wypłacie emerytury z powodu błędu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W uzasadnieniu wskazał między innymi, że ZUS niesłusznie odmówił uwzględnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od dnia 1.01.2017 r. do dnia 31.01.2017 r. w Gospodarstwie Rolnym i (...) -B. przy zrywce drzew.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podając w uzasadnieniu, że skarżący nie spełnił wszystkich przesłanek do przyznania emerytury pomostowej, gdyż nie udowodnił wykonywania pracy w szczególnych warunkach po dniu 31 grudnia 2008 r. w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Wyrokiem z dnia 3 października 2017 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy J. M. prawo do emerytury pomostowej od dnia 1 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. M., ur. (...), w dniu 1 lutego 2017 r. złożył do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wniosek o emeryturę pomostową. Odwołujący w okresie od 1.02.2016 r. do 31.10.2016 r. zatrudniony był w Gospodarstwie Rolnym i (...). Umowa ta została przedłużona na kolejny okres do dnia 31.12.2016 r. a następnie do dnia 31.01.2017 r. W skład gospodarstwa wchodzi około 400 hektarów gruntu w tym około 250 hektarów ziemi uprawnej oraz lasy. Biorąc pod uwagę charakter tego gospodarstwa odwołujący od wiosny do jesieni wykonywał pracę traktorzysty i mechanika, pracował w polu orał, siał, kosił i naprawiał sprzęt, natomiast w okresie zimowym (grudzień, styczeń, luty) pracował w lesie bezpośrednio przy zrywce. Od dnia 2 stycznia 2017 r. do 31 stycznia 2017 r. odwołujący wraz z pilarzem M. J. (1) pracowali w lesie. M. J. ścinał drzewa, zaś odwołujący wykonywał czynności bezpośrednio przy zrywce ściętego drzewa: ładował na wózek pocięte na metry drewno, przewoził i rozładowywał. Często pracę tę wykonywał pod nadzorem K. K..

W świetle tak ustalonych okoliczności Sąd pierwszej instancji wskazał, iż w kontekście przedmiotu sporu, którym pozostawało zagadnienie spełnienia przez wnioskodawcę przesłanek do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, zasadniczej ocenie Sądu Okręgowego, poddana została okoliczność czy ubezpieczony wykonywał pracę w szczególnych warunkach po dniu 31 grudnia 2008 r. w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. W sprawie bezspornym pozostawało, że J. M. ukończył 60 rok życia, a jego staż pracy wynosi 40 lat, 10 miesięcy i 28 dni, w tym 15 lat, 11 miesięcy i 15 dni pracy w warunkach szczególnych.

Oceniając zasadność stanowiska skarżącego, a w konsekwencji prawidłowość zaskarżonej decyzji, Sąd Okręgowy odwołał się do przepisu art. 4, art. 3 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2017 r., poz. 664 r.). Następnie Sąd wskazał, iż warunkiem nabycia prawa do emerytury pomostowej jest między innymi wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r. w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, praca wykonywana przez wnioskodawcę w Gospodarstwie Rolnym i (...) - B. w okresie od 2 stycznia 2017 r. do 31 stycznia 2017 r. była pracą wykonywaną w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych – załącznik nr 1 pkt 34 – prace bezpośrednio przy zrywce lub ręcznej ścinie drzew przenośną pilarką z piłą łańcuchową. Powyższe ustalenia Sąd poczynił w oparciu o zebrany w niniejszym postępowaniu materiał dowodowy w postaci zeznań świadków M. J. (3) i K. K., zeznań wnioskodawcy i dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych skarżącego. Sąd dał wiarę zarówno zeznaniom świadków, jak i twierdzeniom wnioskodawcy, uznając je za spójne i uzupełniające się wzajemnie. Dodatkowo, w ocenie Sądu pierwszej instancji, znajdują potwierdzenie w dokumentacji pracowniczej wnioskodawcy.

Sąd podniósł, iż nie bez znaczenia okazał się fakt, że świadek M. J. w sposób jednoznaczny podkreślił, że wraz ze skarżącym codziennie w miesiącu styczniu pracowali w lesie, przy czym on w charakterze pilarza, zaś skarżący bezpośrednio przy zrywce drzew. Charakter pracy wnioskodawcy bezpośrednio przy zrywce drzew w lesie potwierdził także bezpośredni przełożony skarżącego K. K., który niejednokrotnie pomagał skarżącemu. Wbrew twierdzeniom organu rentowego również z zakresu obowiązków i uprawnień J. M. na stanowisku pracy wynika, że w okresie zimowym do jego obowiązków należeć będą „prace w lesie gospodarstwa związane ze zrywką i trzebieżą lasu oraz ściąganie drewna. Prace przy zrywce będą wykonywane ciągnikiem rolniczym w wyznaczonym terminie przez zarządcę gospodarstwa lub właściciela.” Sąd zauważył, że podnoszony przez organ rentowy argument nieopłacania przez pracodawcę wnioskodawcy składek na Fundusz Emerytur Pomostowych, w świetle poczynionych przez Sąd ustaleń w przedmiocie charakteru pracy wnioskodawcy nie ma istotnego znaczenia. Zgodnie z treścią przepisu art. 35 ustawy o emeryturach pomostowych obowiązek opłacania składek na (...) za pracownika o którym mowa w ustępie 1, powstaje z dniem rozpoczęcia wykonywania przez niego pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a ustaje z dniem zaprzestania wykonywania tych prac. Zdaniem Sądu Okręgowego, jednak nie wywiązanie się pracodawcy z obowiązków określonych przepisami ustawy o emeryturach pomostowych nie może wpływać negatywnie na sytuację

ubezpieczonego i z całą pewnością nie może on ponosić z tego tytułu ujemnych konsekwencji, jak również nie może wpływać na ocenę charakteru wykonywanej przez skarżącego pracy w spornym okresie.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że J. M. spełnia wszystkie przesłanki określone przepisem art. 4 cytowanej ustawy, co pozwoliło Sądowi zmienić zaskarżoną decyzję i przyznać wnioskodawcy prawo do emerytury pomostowej. Sąd Okręgowy w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.. Zaskarżył wyrok w części dotyczącej przyznania prawa wnioskodawcy do emerytury pomostowej, zarzucając wyrokowi naruszenie prawa materialnego, tj. art. 4 w związku z art. 35 i art. 38 ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (tekst jednolity; Dz. U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.) poprzez zmianę zaskarżonej decyzji z dnia 7.04.2017 r. i przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej od dnia 1.02.2017 r. pomimo że w okresie od dnia 2.01.2017 r. do 31.01.2017 r. pracodawca nie zgłosił skarżącego jako pracownika wykonującego pracę w warunkach szczególnych i nie odprowadzał z tego tytułu składek na Fundusz Emerytur Pomostowych.

Wskazując na powyższy zarzut organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku, tj. o oddalenie odwołania wnioskodawcy, ewentualnie o uchylenie powyższego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie.

W odpowiedzi na apelację J. M. wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy wydając zaskarżony wyrok Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia prawa materialnego, tj. art. 4 w związku z art. 35 i art. 38 ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (tekst jednolity; Dz. U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.) poprzez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej od dnia 1.02.2017 r. pomimo że w spornym okresie - od dnia 2.01.2017 r. do 31.01.2017 r. - pracodawca nie zgłosił skarżącego jako pracownika wykonującego pracę w warunkach szczególnych i nie odprowadzał z tego tytułu składek na Fundusz Emerytur Pomostowych a tym samym, czy słusznie wnioskodawca jest uprawniony do świadczenia w postaci emerytury pomostowej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, we wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając jako kompletne i prawidłowe ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, co oznacza, że zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 roku, sygn. akt I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r. z. 24, poz. 776).

Zasadniczym zarzutem - podniesionym przez organ rentowy w apelacji - przemawiającym za niemożnością uznania spornego okresu zatrudnienia wnioskodawcy w Gospodarstwie Rolnym i (...) - B. w okresie od 2 stycznia 2017 r. do 31 stycznia 2017 r. był fakt nieuregulowania przez pracodawcę składek na Fundusz Emerytur Pomostowych.

Stosownie do treści art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. emeryturach pomostowych składki na Fundusz Emerytur Pomostowych opłaca się za pracownika, który spełnia łącznie następujące warunki:

1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r. oraz 2) wykonuje prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o których mowa w art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy. Z kolei w myśl art. 4 powołanej ustawy, prawo do emerytury

pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;

2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;

3) osiągnął odpowiedni wiek;

4) legitymuje się wymaganymi przez ustawę o 8 emeryturach i rentach z FUS okresami składkowymi i nieskładkowymi;

5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 EmPomU lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;

6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych oraz;

7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Wykładnia językowa art. 35 ust. 1 pkt 2 prowadzi do jednoznacznego wniosku, zgodnie z którym spoczywający na pracodawcy (płatniku) obowiązek opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych został uregulowany w tym przepisie w oderwaniu od przesłanek warunkujących nabycie prawa do emerytury pomostowej (określonych w art. 4). W piśmiennictwie (M. Zieleniecki: Emerytura pomostowa w nowym systemie prawnym, Gdańsk 2011 r., s 268; D. Noszczak: Obowiązki pracodawców zatrudniających pracowników w szczególnych warunkach, cz. 1, Służba Pracownicza 2012 r. Nr 5, s. 20; Ustawa o emeryturach pomostowych. Komentarz, pod red. B. Gudowskiej i K. Ślebzaka, Warszawa 2013; K. Antonów (red.), M. Bartnicki, B. Suchacki, M. Zieleniecki: Komentarz do ustawy o emeryturach pomostowych Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz, Warszawa 2014 r., uwagi do art. 35 oraz E. Maniewska: Obowiązek opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych, PiZS 2015 r. Nr 9, s. 40) przedstawiany jest dominujący pogląd, że art. 35 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych nie łączy obowiązku opłacania składek na (...) za pracownika wykonującego prace w szczególnych warunkach (o szczególnym charakterze) z możliwością przyszłego zaliczenia okresu tych prac przy ustalaniu prawa do emerytury pomostowej. Pogląd ten wynika z założenia, że emerytury pomostowe są świadczeniami, które nie opierają się na zasadzie wzajemności. To zaś oznacza, że z natury mogą one zostać przyznane węższej grupie pracowników niż pracownicy, za których pracodawca opłaca składkę na (...). O braku wzajemności pomiędzy składką na (...) a możliwością nabycia uprawnień do emerytury pomostowej (oraz jej wysokością) świadczy to, że składka została ustalona na stosunkowo niskim poziomie (1,5% podstawy jej wymiaru) i w perspektywie długookresowej nie wystarczy na pokrycie wydatków (...) (por. jednak J. Wantoch-Rekowski: System ubezpieczeń społecznych a budżet państwa. Studium prawnofinansowe, Warszawa 2014 r.. Rozdział V, pkt 6. Fundusz Emerytur Pomostowych - konstrukcja, charakter prawny, przychody i wydatki). Tak więc na płatniku ciąży obowiązek opłacania składki na (...) za pracownika wykonującego prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze niezależnie od tego, czy ustawa o emeryturach pomostowych gwarantuje temu pracownikowi ochronę na wypadek ryzyka zaprzestania zatrudnienia w szczególnych warunkach (o szczególnym charakterze) przed osiągnięciem „podstawowego” wieku emerytalnego. Z tej przyczyny składka na (...) jest opłacana zarówno za pracowników, którzy rozpoczęli wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przed 1 stycznia 1999 r. i spełniają warunek określony w art. 4 pkt 5 powołanej ustawy, jak i za tych, którzy z uwagi na późniejszy termin rozpoczęcia takiej pracy powyższego warunku nie spełniają (nie mogą spełnić). O pozbawieniu składki na (...) cechy wzajemności zadecydowały dwa czynniki: 1) obawa przed dyskryminowaniem pracowników, którzy rozpoczęli wykonywanie pracy w szczególnym warunkach lub o szczególnym charakterze przed 1 stycznia 1999 r. przez pracodawców, którzy w celu zwolnienia się z obowiązku opłacania składek na (...) mogliby ich zastępować przy wykonywaniu prac kwalifikowanych pracownikami młodszymi oraz 2) fiskalizm wyrażający się w dążeniu do zwiększenia przychodów składkowych (...). W konsekwencji składkę na (...) kwalifikuje się jako przymusowe, celowe i bezzwrotne źródło finansowania (...), a skoro nie

posiada ona cechy wzajemności (odpłatności) charakterystycznej dla składki na ubezpieczenia społeczne, to jest charakterologicznie zbliżona do opłaty (daniny) celowej.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 28 września 2016 r. (III UZP 10/16, OSNP 2017/4/42, Prok.i Pr.-wkł. 2017/7-8/53, Prok.i Pr.-wkł. (...), (...) Biul.SN 2016/9/21, (...)) nie jest możliwym - przy dokonywaniu oceny oraz charakteru składki na (...) odwoływanie się do konstrukcji składki w ubezpieczeniu społecznym, w którym obowiązek składkowy jest konsekwencją udzielonej ochrony i ma także wpływ na wysokość oferowanego świadczenia, a składka na ubezpieczenie społeczne pozostaje w bezpośrednim lub pośrednim związku z oczekiwanym świadczeniem (system zdefiniowanej składki albo system zdefiniowanego świadczenia).

Takiej zależności nie można wykazać względem składki na Fundusz Emerytur Pomostowych i emerytury pomostowej, albowiem wśród przesłanek nabycia emerytury pomostowej nie ma wymagania podlegania obowiązkowi opłacania składki na Fundusz Emerytur Pomostowych. Także wysokość emerytury pomostowej jest ustalana - na podstawie art. 14 ustawy - bez uwzględnienia tej składki, gdyż stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury, wyliczonej w sposób określony w art. 25 ustawy o emeryturach i rentach Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku 60 lat, według obowiązujących w dniu zgłoszenia wniosku o przyznanie emerytury pomostowej tablic średniego trwania życia, o których mowa w art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 grudnia 2017 r. (III AUa 966/17), iż wykładnia językowa art. 35 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 664 ze zm.) prowadzi do jednoznacznego wniosku, zgodnie z którym spoczywający na pracodawcy (płatniku) obowiązek opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych został uregulowany w tym przepisie w oderwaniu od przesłanek warunkujących nabycie prawa do emerytury pomostowej, określonych w art. 4 powyższej ustawy. Tak więc na płatniku ciąży obowiązek opłacania składki na (...) za pracownika wykonującego prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze niezależnie od tego, czy ww. ustawa gwarantuje temu pracownikowi ochronę na wypadek ryzyka zaprzestania zatrudnienia w szczególnych warunkach (o szczególnym charakterze) przed osiągnięciem „podstawowego” wieku emerytalnego.

W świetle powyższego podniesiony przez organ rentowy w wywiezionej apelacji argument, że okres zatrudnienia wnioskodawcy w Gospodarstwie Rolnym i (...) - B. w okresie od 2 stycznia 2017 r. do 31 stycznia 2017 r., nie może zostać uznany za okres wykonywania pracy w warunkach szczególnych wyłącznie z tego powodu, że pracodawca nie uregulował składek na Fundusz Emerytur Pomostowych, jest bezprzedmiotowy, albowiem nie ma bezpośredniej zależności pomiędzy opłaceniem składek na (...) a prawem do świadczenia.

Wobec niekwestionowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych pozostałych przesłanek warunkujących przyznanie spornego świadczenia, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art.385 k.p.c.

SSA Bożena Szponar – Jarocka SSA Teresa Suchcicka SSA Alicja Sołowińska